

CZU: 37.018.1 + 37.064.1

IMPORTANȚA ROLURILOR FAMILIALE ÎN CONTEXTUL EDUCAȚIEI PARENTALE POZITIVE

Veronica CEBANU

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Articolul reprezintă un studiu teoretico-aplicativ ce reflectă importanța rolurilor familiale în contextul educației parentale pozitive, având drept reper optimizarea și fortificarea relațiilor părinți-copii. Astfel, familia, ca instituție socială străveche, presupune realizarea anumitor roluri în cadrul familiei. Rolurile familiale sunt nu altceva decât o conduită pe care un membru al familiei o așteaptă de la celălalt, în funcție de poziția pe care acesta o ocupă în familie. În contextul vizat, în lucrare sunt reflectate unele idei, concepții, viziuni asupra problemei abordate, totodată fiind propuse anumite sugestii și recomandări în vederea conștientizării importanței rolurilor familiale, precum și a fortificării funcționalității optime de dezvoltare a adulților în calitate de părinți și familiști eficienți.

Cuvinte-cheie: roluri familiale, educație parentală pozitivă, relații părinți-copii.

THE IMPORTANCE OF FAMILY ROLES IN THE CONTEXT OF POSITIVE PARENTAL EDUCATION

The article represents a theoretical and applicative study, which reflects the importance of family roles in the context of positive parenting education, having as a reference, the optimization and strengthening of parent-child relationships. Thus, the family as an ancient social institution involves the realization of certain roles within the family. Family roles, are nothing more than a behavior that a family member expects from the other one, depending on the position he or she occupies in the family. In the given context, this study will reflect some ideas, conceptions, visions of the problem, also, we will propose some suggestions and recommendations in order to raise the awareness of the importance of family roles, as well as to strengthen the optimal adult development functionality as effective parents and families.

Keywords: family roles, positive parental education, parent-child relationships.

Introducere

În activitatea zilnică, fiecare dintre noi joacă o multitudine de roluri sociale, precum: soț, soție, mamă, tată, fiu, fiică, pasager, pieton, subaltern etc., dar fiecare dintre aceste roluri presupune realizarea unui comportament dictat de cerințele și normele sociale, conducând astfel la flexibilitate adaptativă continuă la diverse situații de viață. În acest context, familia este unul dintre cei mai decisivi factori de dezvoltare a personalității copilului, dar totodată și unul dintre cei mai importanți factori de risc.

În contextul în care asistăm la o destabilizare politică, socială și economică fără precedent în țară, familia, ca fenomen antropologic, are nevoie mai mult ca oricând de sprijin, ajutor și îndrumare la nivel informațional, atitudinal și metodologic în vederea armonizării climatului psihoemoțional familial, precum și a fortificării relațiilor părinți-copii în contextul distribuirii eficiente a rolurilor în cadrul familiei.

Astfel, în viziunea autoarei **D.L. Vasile** [1, p.23], *rolul familial* reprezintă setul coerent de comportamente pe care membrii familiei îl așteaptă de la celălalt membru în funcție de poziția pe care acesta o ocupă în sistemul familial. La rândul lor, **M.Capacinschi** și **V.Olaru** [2,p.9] indentifică trei tipuri de roluri realizate în cadrul familiei, fiecare, la rândul său, implică atingerea anumitor competențe, la nivel de cunoaștere și aplicare, pe care le vom nominaliza în cele ce urmează [2, p.9]:

1. Rol conjugal (de partener, de soț/soție):

- cunoașterea de sine și a partenerului;
- satisfacerea reciprocă a nevoilor afectiv-sexuale, a intereselor și aspirațiilor referitoare la viața de familie;
- susținere reciprocă în urmărirea sarcinilor și funcțiilor familiei;
- modelarea intimității și a vieții de familie în numele copiilor;
- stimularea funcționării relațiilor prin folosirea tuturor resurselor personale.

2. Rol parental (de părinte):

- creșterea și educarea copiilor;
- formarea identității sexuale a copiilor;
- stimularea evoluției și dezvoltării personalității la copii.

3. Rol fratern (de frate/soră):

- învățarea traiului alături de egali (prin afecțiune, rivalitate, solidaritate, competiție, conflict, negociere);
- completarea identității de sine și a celei sexuale;
- susținerea afectivă și comportamentală în diferite situații.

Totodată, **D.L. Vasile** specifică faptul că în orice familie pot exista carențe în ceea ce privește îndeplinirea rolurilor familiale, cum ar fi [3, p.24]:

Exacerbarea manifestată, de obicei, prin accentuarea unuia dintre roluri ignorând, astfel, celelalte. O situație similară putem specifica și în familia de tipul „al treilea de prisos” [4], care la fel se conturează prin relații armonioase fie soț-soție, fie părinte-copii. Astfel, rolurile nu sunt conștientizate și realizate corespunzător, iar copiii sunt cei care au de pățimit ulterior, adaptând un model greșit de relaționare, ceea ce va afecta sistemul propriu familial de mai apoi, precum și dezvoltarea lor ca personalitate propriu-zisă.

Minimalizarea rolului familial se manifestă prin respingerea, neacceptarea, neglijarea și ignorarea rolului conjugal, parental sau fratern. În astfel de familii părinții de obicei sunt imaturi, agresivi, iresponsabili, instabili emoțional și psihologic, dominatori, axați doar pe propriile interese etc. Totodată, ar putea fi vorba și de unele boli psihice sau fizice grave la părinți. Relațiile intrapersonale pot fi caracterizate drept reci, dure, instabile, dezarmonioase, lipsite de comunicare și compasiune, empatie și respect.

Dat fiind faptul că componența familiei se modifică de la o etapă la alta, respectiv și dinamica rolurilor familiale suferă anumite metamorfoze. În acest context, **P.Iluț** [5] scoate în evidență ideea, potrivit căreia structura de rol în cadrul familiei se schimbă în funcție de locul de trai, statutul social al părinților, profesia părinților. Totodată, autorul punctează că trebuie luați în calcul și alți parametri, cum ar fi: identificarea persoanei cu rolul, competența de rol, conflictualitatea rolului, maturitatea psihoemoțională a persoanei care exercită rolul etc.

Astfel, în contextul educației parentale pozitive ne preocupă substanțial prezența rolului matern și patern în creșterea și educația pozitivă a copiilor, prin prisma formării-consolidării competențelor parentale pozitive. În cele ce urmează vom reflecta importanța acestora în procesul de devenire a personalității copilului și vom propune unele sugestii și recomandări pentru părinți în vederea distribuirii eficiente a rolurilor în cadrul familiei, precum și întru armonizarea-fortificarea relațiilor părinți-copii.

De felul în care socializează părinții între ei și, dimpotrivă, părinții cu copiii depinde felul în care copilul își va forma propriile viziuni, concepții și idei despre familie, societate și lume în general. Principalele deprinderi și principii de viață, precum și setul de valori și atitudini încolțesc în cadrul familiei; totodată, procesul de percepere a Sinelui la copil la fel se formează din fragedă copilărie. Prin urmare, absența părinților sau lipsa de afectivitate, comunicare și relaționare, precum și indiferența lor sau cel puțin a unuia dintre părinți poate conduce la tulburări grave de caracter și personalitate la copil.

Analizând familia ca instituție de gen a copiilor, evocăm ideea că în familie *rolul matern* și cel *patern* reprezintă un reper vital în procesul de creștere și educare a tinerei generații și în procesul de cunoaștere și acceptare de sine. Dat fiind faptul că în societate copiii relaționează, comunică, își formează prieteni în baza tiparelor sau a modelelor parentale interiorizate, respectiv părinții necesită a fi informați și pregătiți metodologic pentru a transmite un *model* sănătos fizic și emoțional, echilibrat, flexibil și competent copiilor săi, astfel ca aceștia ulterior să se poată încadra eficient în societate.

Abordând domeniul educației de gen, în niciun fel nu putem clasifica importanța mamei sau a tatălui în creșterea și educația copiilor, fiindcă ambii părinți cultivă și sculptează mama sau tatăl de mâine. În acest context, **И.В. Захарова** [apud 6, p.45], analizează influența tatălui în procesul de socializare de gen a copilului:

- ✓ Lipsa tatălui are un impact negativ mai puternic asupra socializării băieților comparativ cu socializarea fetelor;
- ✓ În familiile în care tatăl lipsește trăsăturile caracteristice rolului de sex masculin se formează la băieți în mod mai lent;
- ✓ Băieții din familiile în care tatăl lipsește sunt mai dependenți și agresivi decât băieții din familiile complete. Aceștia asimilează mai greu rolurile masculine, fiind mai susceptibili la hipertrofia propriei masculinități, demonstrând agresivitate față de cei din jur;
- ✓ Absența tatălui afectează formarea identității de gen/a rolurilor de gen a copiilor sub 4 ani mai puternic decât la o vârstă mai mare. Astfel, băieții preiau roluri feminine, devenind astfel mai pasivi, mai slabi, ușor manipulați, incapabili de a soluționa probleme și de a lua unele decizii importante;

- ✓ Denegrând masculinitatea băieților, încurajând docilitatea, pasivitatea, respectarea necondiționată a tuturor indicațiilor din partea mamei, mamele singure contribuie la distorsionarea rolului masculin la băieți. Astfel de situații le putem întâlni și în familiile complete, însă unde mama este lider și conduce cu toți în casă, iar tatăl preia rolul feminin și se conformează în totalitate, știrbindu-se astfel din autoritatea acestuia.

O altă idee, la fel de relevantă, o indentificăm la **И.С. Кош** [7], potrivit căreia de la naștere și până la o anumită vârstă, indiferent de sex, copilul este supus mai mult unei influențe puternice din partea mamei, iar în cazul băieților care sunt prea atașați de mame se recomandă să fie apropiați de tată, în scopul formării proprii lor identități masculine și percepții rolului lor în raport cu celelalte roluri sociale.

Din cauza situației politice, economice și sociale tensionate din Republica Moldova se observă o creștere ascensivă a emigrării, în special a femeilor, peste hotarele țării în scopul îmbunătățirii aspectului financiar; respectiv, tot mai mulți copii rămân în grija rudelor, taților, fraților etc. Motiv din care am decis să aducem claritate în ce privește influența mamei asupra procesului de devenire a personalității copilului. În contextul subiectului abordat, **E.Stănculescu** [8] punctează ideea, potrivit căreia *sentimentul copilăriei masculine* este de o durată mai mare comparativ cu *sentimentul copilăriei feminine*. Astfel, fetele se maturizează mai rapid, sunt mai pregătite psihologic de a face față situațiilor stresante chiar dacă nu o au pe mamă alături de la vârste fragede, iar băieții sunt mai greoi în perceperea rolului lor social, de aceea au nevoie de reper afectiv, precum mama.

Cu toții ne-am obișnuit cu ideea că femeia este cea care creează și organizează fondul gospodăresc, iar bărbatul este responsabil pentru asigurarea veniturilor și a condițiilor de trai. Actualmente, aceste obligațiuni au devenit cumva egale, iar rolurile familiale, în unele cazuri, chiar s-au inversat. Din aceste considerente, la copii se distorsionează procesul de percepere a rolurilor repartizate în cadrul familiei, precum și de percepere și cunoaștere a propriei lor identități. În scopul de a preveni astfel de situații vom propune unele sugestii și recomandări pentru părinți, în vederea armonizării relațiilor intrapersonale în cadrul familiei în contextul distribuirii eficiente a rolurilor familiale.

Sugestii și recomandări pentru părinți:

- ✓ Este binevenit ca în cadrul familiei să fie discutate și analizate toate obligațiunile și responsabilitățile distribuite în mod egal, între soți în primul rând, ulterior între copii în funcție de vârsta acestora;
- ✓ Pentru un climat afectiv și emoțional armonios este necesar să fie stabilită o listă cu regulile familiei, preventiv discutate, în scopul prevenirii unor dificultăți în distribuirea rolurilor familiale;
- ✓ Părinții trebuie să cunoască particularitățile de vârstă/individuale, de gen și crizele vârștelor pentru a putea soluționa anumite conflicte sau dificultăți intervenite în relația părinți-copii;
- ✓ Promovarea și adoptarea unui mod și stil de viață sănătos în cadrul familiei, elaborând și un regim al zilei, pentru copii în special, respectându-l cu strictețe;
- ✓ Orice conflict sau problemă trebuie analizată la rece, în mod constructiv și pașnic, oferind astfel copiilor un model de relaționare și comunicare demn de urmat;
- ✓ Organizarea activităților și evenimentelor familiale în comun, în așa mod ca fiecare membru al familiei să fie responsabil de o anumită activitate, ulterior întreaga activitate să fie evaluată în scopul stabilirii punctelor tari și a celor vulnerabile;
- ✓ Încurajarea și motivarea copiilor în vederea implicării acestora în diverse activități casnice în funcție de vârstă și interese, ulterior oferind recompense sub formă de laudă sau accentuarea punctelor forte etc. (de evitat recompensele materiale);
- ✓ Dacă în familie lipsește tatăl (fie după divorț, deces sau plecare peste hotare), este binevenit ca în educația copiilor să fie implicată o rudă de gen masculin precum bunic, frate, cumnat etc., astfel încât copiii să aibă în față un model masculin de comportament, atitudine, grijă, protecție și comunicare. Situația este similară și în cazul când copiii, din anumite motive, sunt crescuți de tați;
- ✓ Odată ce meseria de părinte presupune abilitarea cu anumite cunoștințe, competențe, aptitudini și deprinderi adecvate cerințelor și normelor sociale, aceștia necesită a fi autodidacți și, totodată, să-și controleze și perfecționeze continuu modul de comunicare și conduită în relația părinți-copii, pentru a face față în diverse situații de viață.

În concluzie dorim să evidențiem faptul că toate aceste sugestii și recomandări pot fi aplicate diferit la fiecare familie în parte; totodată, acestea pot fi completate în funcție de specificul și dificultățile cu care se

confruntă familia. De menționat, însă, că aceste recomandări vor fi eficiente și practice doar cu condiția că vor fi aplicate sistematic și cu scop preventiv, nu și de soluționare a unor conflicte înrădăcinate și dificile. Important este ca părinții să realizeze importanța rolurilor familiale în contextul unei educații pozitive a copiilor, contribuind astfel la consolidarea procesului de devenire a personalității copilului, la perceperea și interiorizarea de către copii a sistemelor reprezentative de distribuire a rolului matern și a celui patern în cadrul familiei.

Referințe:

1. VASILE, L.D. *Introducere în psihologia familiei și psihosexologie*. București. Editura Fundației România de Măine, 2007. 113 p.
2. CAPACINSCHI, M., OLARU, V. *Relații armonioase în familie. Suport informațional*. Chișinău, 2016. 93 p.
3. VASILE, L.D. *Introducere în psihologia familiei și psihosexologie*. București. Editura Fundației România de Măine, 2007. 113 p.
4. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: Primex-Com SRL, 2008. 624 p.
5. ILUȚ, P. *Sociopsihologia și antropologia familiei*. Iași: Polirom, 2005. 292 p.
6. BODRUG-LUNGU, V., TRIBOI, I. Rolul părinților în procesul socializării de gen a copiilor. În: *Familia-factor existențial de promovare a valorilor etern-umane*. Ed. a II-a. Materialele Conferinței științifice internaționale, 15-16 mai 2017. Chișinău, 2017, p.39-48.
7. КОН, И.С. *Ребенок и общество*. Москва: Академия, 2003. 336 с.
8. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*. Vol.II. Iași: Polirom, 1998. 432 p.

Date despre autor:

Veronica CEBAN, doctorandă, Școala doctorală Științe ale Educației, UPS „Ion Creangă”; psiholog în cadrul Gimnaziului nr.51 „Gh.Malarciuc”, or. Vatra.

E-mail: veronicacebanion@gmail.com

Prezentat la 26.06.2019